

BRANA KALABIĆ

BANJA LUKA, Franca Prešerna 14

S L A V K O M A N D I Ć

u č i t e l j

sakupljena gradja D književnom i revol. radu

= Kraća informacija =

Benja Luka, januara 1985 g.

209-017-014

Rođen je 23.6.1910 godine u selu Rudice, opš. Bos. Novi u siromašnoj seljačkoj porodici, gdje je završio osnovnu školu. Građansku školu završio je u Bos. Novom 1927 godine, a Učiteljsku školu u Banja Luci 1932 godine.

Postavljen je za učitelja u Osnovnu školu Sitnica, tadašnji srez Ključ, gdje je stupio na dužnost 26.11.1933 godine i ostao na dužnosti do jula 1940 godine, kada je premješten u selo Krnete kod Laktaša.

Istraživanje književnog rada i djelovanja kao naprednog učitelja i revolucionara počelo je 20.11.1976 godine. Tada o Slavku Mandiću praktično nije bilo ništa, samo jedna dopisnica iz ustačkog zatvora iz Zagreba i njegova zbirka pjesama "Zvuci i jauci" izdana u Banja Luci 1938 godine. Za istraživanje nije bilo nikakvog putokaza, išlo se nasumce pregledajući listove i časopise u vremenu od 1930 do 1941 godine, a kasnije prateći biografske podatke Mile Bekuta i Ilije Grbića.

Književni rad

Počeo je pisati pjesme i pripovjetke kao djak učiteljske škole, a prva pronadjena pjesma "Večernja slika" štampana je u "Mlada Bosna" Sarajevo 1930 godine. Pored zbirke pjesama "Zvuci i jauci" u kojoj je obuhvaćena 31 pjesma, pronadjene su još 24 pjesme. Istina, imaju još dvije pjesme "Veče usnule mahale" i "Jutro prvog snega" u "Jugoslovenski dnevnik" Subotica, bez potpisa, ispred pjesme Mile Bekuta "Ciklame", spretpostavkom da su i te pjesme Mandića.

Pronadjene su još 4 pripovjetke. Posebno iznenadjenje je što je Mandić pronadjeni i kao dječiji pisac (o čemu nije bilo nikakvih podataka), zahvaljujući praćenju Ilije Grbića. Pisao je za djecu kao zreo učitelj, a prva pjesma za djecu "Radino stado" štampano je "Jugoslovenče" Beograd na početku školske 1937/38 godine. Pronadjeno je 18 pjesama i 5 priča za djecu. Poslednje pjesme i priče izašle su u "Jugoslovenče" 1940/41, pred samu okupaciju, pa je vjerovatno u redakciji ostalo još pjesama ili priča koje nisu objavljene.

Prema tome, ukupan fond do sada pronađenih književnih radova je:

- 55 pjesama,
- 4 pripovjetke,
- 18 pjesama za djecu (od kojih 1 u prozi) i
- 5 priča za djecu

Pored toga Mandić je sakupio "Neve pjesme na Zmijanju" koje su štampane u "Razvitak" Banja Luka br.7=8/1940 i zapis "Narodno vjerovanje o greznici i lijekovi protiv nje", "Razvitak" broj 3/1937 godine.

Iz zbirke "Zvuci i jauci", profesor Vlado Milešević komponovao je 11 pjesama Slavka Mandića.

Prema onome što se vidi iz pisma upućenog Dimitriji Bajalici iz vojske, iz Niša 1933 godine, proizlazi da je Mandić napisao mnoge više nego što je pronađeno. U pismu Bajalici piše da je napisao 100 pjesama, da kani iduće godine izdati jednu sveščicu (izdao ju je tek 1938), ako mu ne dodje da ih sve spali i da misli preći na prozu, jer ne može čovjek da sve strpa u stih.

Zbirka pripovjedaka na kojoj je po čitave noći radio, propala je u toku rata, kada su partizani zapalili školu u Krnetama 8.1.1942 godine. Spominju se pjesme koje nisu pronađene; "Uz majčine jabuke", "Pjesnikova smrt", "Drug u spomen", "Uvela ruža" i "Večernji zov".

Narodni učitelji

Po dolasku sa otsluženja vojnog roka Mandić radi u Osnovnoj školi Sitnica, gdje je ostao u sjećanju kao istinski narodni učitelj, drug i prijatelj. Volio je seljake i osjećao njihove tegobe i nevolje, nastojeći da im koliko može pomogne. Organizuje tečajeve za nepismene, održava popularna predavanja, vodi narednu knjižnicu i čitaonicu, organizuje školske svečanosti i druge. Razvio je svestranu aktivnost u školi i van škole. Radi lakšeg rada sa seoskom omladinom fermirao je Sokolsku četu, iskupljao neke omladince i svoje odraslije djake i sa njima čitao naprednu literaturu.

Volio je svoj poziv i svoje djake. Djake nikada nije tukao. U nastavi je primjenjivao savremene metode. Pokušavao je da svojim siromašnim djacima u školi obezbijedi ručak, bar u zimskom periodu, ali u tome nije uspio. Mnogim svojim siromašnim djacima pronalazio je mogućnosti za nastavljjanje škole=zanata. Mnoge je otpremao o svom vlastitom trošku, a nekima je čak i odjeću za odlazak kupovao.

U "Ocjenjivačkom listu" školskog nadzornika za ovog narodnog učitelja za sve godine je "ODLIČAN" (i ako radi u teškim uslovima i sa sva četiri razreda) inicijativan i samostalan, ozbiljan, energičan, stalozhen, taktičan, prema djeci roditeljski blag, školi i školskom radu daje cijelog sebe. I pored svega toga ne zapostavlja književni rad.

Međjutim, ovakav učitelj bio je nepodoban za režim, a posebno za režimskog poslanika Mijića. Netrpeljivost je postigla vrhunac poslije izdavanje zbirke "Zvuci i janci", jer je i sam noslov izazivao revolt. Posebno je smetala pjesma "Hoću da postanem kozar", jer navodno izražava bunt protiv boga i režima i propagira komunističke ideje. Tako Mandić dobija ultimatum od poslanika ili da napusti Sitnicu i srez Ključ ili će biti suspendovan, pa se tako premješta "po molbi" u Krnete, opš. Laktaši.

Učešće u ratu i revoluciji

Delaskom u Krnete, u znatno napredniju sredinu Mandić je imao mnogo više uslova za književni rad, piše za djecu, ali priprema zbirku pripovjedaka koja je u ratu propala. Ovde se odmah povezao sa naprednim omladincima iz Laktaša i Klačnica.

Za vrijeme aprilskog rata 1941 godine preuzima komandu artiljerijskog puka, ostataka puka i čitav dan vodi borbu sa Nijemcima kod Kostajnice. Izbijanjem ustanka aktivno se i nesebično uključio u NOP i zajedno sa Radovanom Vulinom po direktiri Mjesnog komiteta KPJ Banja Luka, organizuje poznati sastanak u školi Krnete radi podizanja ustanka u Liječvu i Potkozarju. Na tom sastanku odredjen je za komadanta odreda o čemu opširno piše u Hronici Laktaši u NOB=i i Kozara u NOB=i. . Uhapšen je 29.10.1941 godine poslije jedne velike provale u Liječvu polju i ubijen u Jasenovcu, zapravo živ spaljen, početkom juna 1942 godine.

Propali slikarski radovi

Mandić se bavio i slikarstvom, a naročito je volio portrete. Prema jednom sjećanju stan u Krnetama bio je pun portreta: Slavkove supruge i djece, portret starog poštenoše Čuture iz Sitnice i muktara (kneza) također iz Sitnice. Radio je i druge portrete, a naročito svoje rodbine. Radio je akvarele, ali i slike na platnu. Ima samo jedan crtež, a Dimitrije Bajalica spominje sliku = crtež mlineva na slapovima na Plivskim jezerima.

Ostali materijali

Radi potpunijeg sagledavanja i upoznavanja ličnosti Slavka Mandića kao književnika, učitelja i borca, sakupljena su neka sjećanja; na školske dane, Dimitrije Bajalica, Borivoje Pavić, Ilija Slijepčević, na učiteljski rad; Vlado Milošević, Jovo Mačkić, Vukosav Vulin, kapetan bojnog broda, Zivko Babić, pukovnik i Vukica Mijatović, na ustanak Miloš Todorović i drugi. Ima oko 35 sjećanja i raznih izvoda iz pojedinih hronika, kao i opširno u knjizi Laktaši u NOB=i i Srednja Bosna u NOB=i knjiga 2 Dr. Vlado Milanović: Smrt pjesnika, te "Kozara u NOB=i" (knjiga 2) članak Miće Radonjića: Smrt komunista Radovana Vulina.

Sakupljeno je i nekoliko fotografija, nekoliko pisama pisanih Dimitriji Bajalici, 1 crtež i Službenička dokumenta sa listovima ocjenjivanja, a sve ovo sakupljeno, podaci su o generaciji Slavka Mandića, kada je počeo pojačani rad naprednog omladinskog pokreta. To je generacija Miloša Popevića, Dimitrija Bajalice, Borivoja Pavića, Miloša Šiljegovića, Gojka Banovića, Ruže Oljače, Angele Miljuš, Milana Bokana i drugih.

Ovo je u najkraćim crtama informacija o sakupljenoj gradnji iz čega je vidljivo da Slavko Mandić, kao književnik, narodni učitelj, borac i komunista, zaslužuje da se otrgne od zaborava i da njegova djela kao baština Bosanske Krajine ugleda svjetlost dana.

Mara Kalabić

*Napomena u kraćim crtama na listu
učenika 12 glasa*

BR